

קולו של משה... קול הארץ המבוטחת (הרהורי פסח)

ללא תאריך (מרץ-אפריל 1942?)

יאנוש קורצ'אק, עיונים במורשתו של יאנוש קורצ'אק

חוברת 4 – מקורות חדשים מהגטו

תרגום: אורי ארלב

האם היא קימת? האם ישנה באמת? – קימת אי-שם בעולם?

ישנה או איננה?

אני רוצה לדעת מה זה חרות ומה זה עבדות.

האם הרצון שלי קיים באמת ובאמת יש לי רצון חפשי? האם אני אדם חפשי או עבד?

האמנם קימת באמת ארץ מבטחת, חפש, או לחם צר ושוט של משגיח בכל מקום, משגיח המחלק פקדות ומצינה ואני חייב, לא רוצה אבל מכרח?

האם אני יכול להיות אדון על חיי, על החיים שלי עצמי, על האוויר שלי שאני נושם, על המים שלי שאני שותה, על הלחם שאני אכל, ואפלו על השוט שפוצע את בשרי?

האם עבד מכרח להיות אמלל, לא יכולות להיות לו שעות עליזות, ולאדם החפשי כל חיי, האם לא יכולים להיות לו ימים מרים, רעים ועצובים?

אני עבד ויש לי אדון משלי. הוא מצינה עלי ואני מכרח לשמע בקולו וחייב לעשות את הכל בהתאם לרצונו.

אדוני יכול להיות טוב, אדוני יכול להיות שמח היום, אולי אדוני מחבב אותי, אולי פקדונתי קלות ונוחות? אולי הוא אפלו מרשה לי לא לבצע את מה שצוה עלי, אולי יש לי אדון כזה שלפעמים הוא שואל אם אני רוצה כך או אחרת?

אולי אפלו יותר נוח כשיש מישהו שאומר מה לעשות, ואז אין לי צורך לחשב, מפני שלעיתים קרובות בעצמי אינני יודע אם אני רוצה או לא, מה אני רוצה ומה לא, ומה עלי לעשות היום ועכשיו?

אני רוצה להיות עבדו של האדון הזה שמחבב אותי ומעניק לי פרסים, האדון העליון שאפלו אין לו שוט.

האדון שלי מפה לעתים רחוקות, או אפלו לא מפה כלל ורק כועס ולפעמים מרים את קולו בכעס. או אולי אפלו לא צועק עלי לעולם, מפני שהוא מחבב אותי. רק לפעמים מקמט את מצחו ומענה את פניו, או נותן בי מבט כועס.

אני עבד שמח ומאשר שהצליח, שהצליח וטוב לו.

יש מי ששמח בעבדותו ויש מי שאמלל, בוכה ומתעצב אל לבו.

והנה אני שומע את קולו של משה:

אני דורש ממך שתרחם, אני פוקד עליך לרצות להיות אדם חפשי. בוא אחר. אני אביא אותך לארץ החפש המבטחת. חיי העבד הם חיים אמללים ומגוללים. חיי פחד, חיי מבזים, חיי עבודה שאתה עושה לא למענך ולא למען אחיך, אלא עבודה חסרת מחשבה בבנין הפירמידות למען פרעה, האדון החזק ביותר של כל אדני הארץ. פירמידה מאבן, מצבת קבר גאה שתעמד לנצח ולא תניח לשפח לאיש שהיה וחי פעם, האדון הזה אשר כלם נאלצו לשמע בקולו.

מאבנים אלה אפשר היה לבנות בתים לעיר שלמה שהיו מגנים עלינו, על זלדינו ונכדינו מפני קר הלילה וחם היום, מפני הרוח החמה ומפני חול המדבר הצורב.

לא. עם עבדים שלם חָיב לעבד רק למען גְּוִיָּה אחת כְּדֵי שֶׁהעוֹלָם יִזְכֵּר אוֹתוֹ.

מִשֶּׁה לא הִבְטִיחַ לעֲמוֹ שְׂיִוְכַל לֶאֱכֹל לֶחֶם טְעִים, לְשִׁתּוֹת יַיִן מֵתוֹק וּלְרוֹת אֶת צְמֵאוֹנוֹ בְּמִיץ פְּרוֹת בְּלִי עֲבוּדָה וּבְלִי כְּאֵב. כְּדֵי לְהַגִּיעַ לְאֶרֶץ שֶׁהִבְטִיחַ מִשֶּׁה – צָרִיךְ לְעֵבֵר דְּרָךְ אֲרֻכָּה וְקִשָּׁה, דְּרָךְ תְּעִינָה וְחִפּוּשׁ, לְהַקִּים מִחֲנֵה וְאֵהָלִים בְּמַדְבָּר – וְהַכֹּל בְּעֵקֶבּוֹת פְּקֻדָּה אַחַת שֶׁל אֲדוֹן, שֶׁל מֶלֶךְ אֶחָד – וְהַמֶּלֶךְ הַזֶּה לֹא דוֹרֵשׁ כֶּסֶף שֶׁל זָהָב, אוֹ אֲרָמוֹן שֵׁשׁ, אוֹ כְּלֵי נֶשֶׁק חֲדָיִם, אוֹ תְּפִלוֹת כְּנוֹעוֹת, אוֹ קִדּוֹת עֲמֻקּוֹת, אוֹ קִרְבָּנוֹת, וְגַם לֹא עֲבוּדָה כְּדֵי לְהַרְבוֹת אֶת נוֹחֵיוֹתוֹ וּלְרוֹמֵם אֶת שְׁמוֹ.

רק מִתְּנָה אחת יִהְיֶה הַפָּרֶס וְהַפְּצוּי, הַיּוֹם הַשְּׂבִיעִי בַּשָּׁבוּעַ, יוֹם שֶׁל שְׁלוֹהַ וּמְנוּחָה, שֶׁבֶת לְמַעַן לְבָבְךָ, יְדִיד וּמְחַשְׁבוֹתֶיךָ.

מִחֻשְׁבָּה חֲפְשִׁית שֶׁל רוּחַ חֲפְשִׁית. וְהַכּוֹכְבִים זֹהָרִים מַעֲלִיד בַּשָּׁמַיִם.

- לא תִרְצַח.
- לא תִגְנֹב.
- דֹרֵשׁ רק אֶת מָה שֶׁמֻּגִיעַ לְךָ בְּדִין צָדֵק. אֵל תִּדְרֹשׁ לְעַצְמְךָ אֶת מָה שֶׁמֻּגִיעַ בְּדִין לְאֵחִיד, אוֹ אֶת רְכוּשׁוֹ.
- אֲנִי אֱלֹהֶיךָ שֶׁלֹא מִכִּיר בִּיהוּדִי אוֹ בְּמִצְרַיִ, לֹא מִכִּיר בְּאֲדוֹנִים, בְּשִׁלִּיטִים, בְּמַלְכִים, לֹא בְּמִשְׁרָתִים וְלֹא בְּנִתִינִים.
- כִּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמְךָ מִפְּנֵי שֶׁאַתָּה בְּעַצְמְךָ הֵנָּד אָב וְאִם לְעַצְמְךָ, מִפְּנֵי שֶׁאַתָּה אֲדוֹן לְעַצְמְךָ, אֲדוֹן הַיּוֹצֵר אֶת עַצְמוֹ.
- הַמְחַשְׁבָּה הִיא שְׁלֵמָה, נִפְשָׁה הִיא שְׁלֵמָה, שְׁלֵמָה הַקּוֹל, שְׁלֵמָה הַצֹּדֵק – שְׁלֵמָה הָאֱלֹהִים. כִּבֵּד וְשִׁמַּע אֶת וְרֵךְ לְעַצְמְךָ. אֲתָה אָדָם.
- הָאֱלֹהִים יֵצֵר אֶת שְׂנֵי הָאֲנָשִׁים הַחֲפְשִׁיִּים הַרְאִשׁוֹנִים וְנִתֵּן לָהֶם אֶת גֶּן הָעֵדֶן. הֵם חֲטָאוּ חֲטָא שֶׁל עֲבָדִים.
- נִחַ חֲטָא אַחֲרֵי שֶׁנִּצַּל מִהַמְּבוּל וּבָנוּ צַחַק לְאֵבִיו.
- הִגְהִינוּם שֶׁל סְדוּם לֹא הִצְלִיחַ לְבַעַר אֶת הַחֲטָא.
- עַרְבּוּב וּבְלִילַת לְשׁוֹנוֹת וְאֵמוֹת לֹא הִיָּה דֵי בְּהֵם לְלַמֵּד לְבַקֵּשׁ אֶת, וְרַק אֶת מָה שֶׁמֻּגִיעַ לְבָן תְּמוּתָה בְּדִין.
- הִנֵּה לְכֶם תִּבְּהָ שֶׁתִּשְׂאוּ עִמְכֶם, וּבְתוֹכָהּ הִנְעִיגוּעִים לְאֶרֶץ הַמְּבִטָּחַת. לֹא שֶׁל שְׂמִחָה וְלֹא שֶׁל אִשָּׁר, לֹא שֶׁל שְׂעִשׁוּעִים וְלֹא אֶרֶץ הַצַּחוּק וְהַשְּׂבַע, אֲלָא אֶרֶץ עֲבוּדָה חֲפְשִׁית וּמֵאֲבָק חֲפְשִׁי וְחִיִּים חֲפְשִׁיִּים שֶׁל אָדָם חֲפְשִׁי.
- עָבַד מִחֻשׁ לוֹ אֲדוֹן וְשִׁלִּט, פְּקֻדוֹת, עֲנָשִׁים וּפְרָסִים וּגְמוּל שֶׁיִּנְתְּנוּ לוֹ, שֶׁיִּנְתְּנוּ לוֹ כְּמַעֲשֵׂי חֲסֵד.
- אָדָם חֲפְשִׁי מִחֻשׁ צוֹ וּתְמוּרָה עַל מְלוּיוֹ – הוּא מִחֻשׁ בְּתוֹכוֹ, בְּעַצְמוֹ נוֹתֵן לְעַצְמוֹ וּבְעַצְמוֹ מְשַׁלֵּם לְעַצְמוֹ, בְּעַצְמוֹ גּוֹמֵל לְעַצְמוֹ וּמַעֲנִישׁ – מוֹדֵה וְאִסִּיר מוֹדֵה לְאֱלֹהִים, וְלַהוֹרְיוֹ – וְהוּא שֶׁמַּח בְּמִצְפּוֹן חֲפְשִׁי וְנִקִּי.

